

Afrika'nın Yarışçı Kaplumbağaları

Lafontaine haklı olabilir. Hani canım hatırlayın, kendine çok güvenen tavşan ile azimli kaplumbağa arasındaki yarış. Öyle görünüyor ki, yarış kazanmak için kaplumbağaların, rakiplerini uyutmaya ihtiyaçları yokmuş. En azından bir zamanlar... Çünkü İngiliz bilim adamları Afrika'nın doğu kıyısındaki Madagaskar adası açıklarındaki bir takımada grubunda yaşamış olan hızlı kaplumbağaların kalıntılarını buldular.

Bilim adamları, Mascarene adalarındaki deniz mağaralarına dökülmüş olan kara kaplumbağası kemiklerinde, canlı kalmış DNA parçacıkları arıyorlar. Bu yolla, bu ilginç tür hakkında bilinmeyen hususların aydınlatılabileceği umuluyor. Fakat en azından şu kadarını biliyoruz. Bu kaplumbağaların toptan yok oluşunu, adayı 1600 yıllarından itibaren insanların istila etmesine borçluyuz!..

Pasifik'teki ünlü Galapagos adasındaki ağırkanlı akrabalarının aksine, Mascarene kaplumbağalarının sürat için yaratılmış oldukları anlaşılıyor. İnce kabuklarında baş ve ayaklarının serbestçe hareket edeceği geniş boşluklar var. Cardiff Üniversitesi'nde düzenlenen bilim şenliğinde bulguları açıklayan zoolog Dr. Jeremy Austin, kabuğun son derece ince oluşunun, kaplumbağanın ağırlığını büyük ölçüde azalttığını belirterek bu hayvanları "dünyanın ilk ve tek hafif siklet, yarışçı kaplumbağaları" olarak tanımladı.

İki ayrı cinsi olan Mascarene kaplumbağalarının bu biçimde evrimlerinin nedeni olarak da, insanlar adaya ayak basıncaya kadar kendilerini tehdit edebilecek büyük etobur hayvanların bulunmaması gösteriliyor. İngiliz araştırmacılar, adaya ilk gelenlerin anlatımlarına dayanarak, bir zamanlar binlercesi bir arada yaşayan kaplumbağa gruplarının acımasız avlanma ve insanların yanlarında getirdikleri köpek gibi etoburlar nedeniyle hızla yok olduklarını açıkladılar.

Raşit Gürdilek

British Scientific and Medical News
London Press Service (06.10.1998)

Kurbağalar Yok Oluyor

Bütün dünyadaki kurbağaların sayısı giderek azalıyor. Bu olayın nedenleri arasında asit yağmurları, çevre kirliliği ve nemli toprakların azalması var. Fakat asıl öldürücü neden bunlardan hiçbiri olmayabilir. Bugün bazı biyologlar, bu ölümlere bugüne kadar bilinmeyen bir mantarın yol açtığını düşünüyorlar. Geçen yıl Panama ve Avustralya'da ölen kurbağalarda aynı mikrop bulundu; fakat

mikrobun cinsi belirlenemedi. Sonunda Amerika Ulusal Sağlık Enstitüsü'nden (NIH) D. Earl Green, Güney Illinois Üniversitesi'nden biyo-

log Karen Lips ve Avustralyalı araştırmacılar, kurbağaları öldüren "mikrobun" bir mantar olduğunu gösterdiler. Avustralya, Orta Amerika ve ABD'de 30 tür kurbağada aynı mantar bulundu. Mantar kurbağanın derisine yapışmakta. Kurbağalar derileriyle su ve hava aldıklarından, mantar onları kurutup boğuyor. Söz konusu mantar suda yaşayan kitrid (chytrid) türü mantarlardan. Bu mantarlar suda ve toprakta yaşarlar ve omurgalılarda, böcek ve bitkilerde hastalık yaparlar. Mantar henüz bilinmeyen bir yolla kurbağalara bulaşmış görünüyor. Belki bazı çevresel koşullar kurbağaların bu mantara direncini azaltmış olabilir. Mantarı kuşların dışkıları ya da turistlerin ayakkabıları yaymış olabilir. Hastalığın Panama'da yılda 30 km hızla yayıldığı bildiriliyor.

Discover, Kasım 1998

Dahi Ahtapotlar

Ahtapotlar omurgasız hayvanlar dünyasının dahileridir. Karmaşık labirentlerden çıkabilir, kavanozların kapağını açabilir ve besin bulabilmek için komşu akvaryuma girebilirler. Fakat son zamanlarda Seattle Akvaryumu'ndan deniz biyoloğu R. Anderson ve Alberta'daki Lethbridge Üniversitesi'nden (Kanada), J. Mather ahtapotların oyun oynadıklarını da gözlemlediler. Kuşlar ve memelilerde oyun sıkır: Kediler ipe oynarlar, kuşlar kanat çırpmadan gökte planör gibi süzülürler vb. Omurgasızlarda daha önce oyun görülmemiştir. Hayvanlarda oyunu şöyle tanımlıyor bilim: Besin bulmaya ya da üremeye yönelik olmayan tekrarlayıcı davranış. Anderson, ahtapotların yüzen

termometrelerden hoşlandıklarını duymuştu. Boşalmış bir ilaç şişesini su ile doldurdu ve kapağını tutkalla kapattıktan sonra ahtapotun bulunduğu akvaryuma attı. Ahtapot belki yenebilir bir şeydir diye şişeyi önce ağzına götürdü. Sonra hafifçe su püskürttü onu kendisinden uzaklaştırdı; bir su akıntısına yönelttiği şişe ona geri geldi; tekrar su püskürttü onu uzaklaştırdı... Böylece şişeyle yarım saat top gibi oynadı. Ahtapotlar kendilerini rahatsız eden şeylerin üstüne de su püskürtürler, fakat o zaman suyu çok daha kuvvetli fışkırtırlar ve düşman yine uzaklaşmazsa ona saldırırlar. Ahtapotun şişeye tekrar tekrar hafifçe su püskürtmesi oyun olarak nitelendiriliyor.

Discover, Kasım 1998